

Entrevista a María Miró

Pere Polo / Joan M. Mas

María Miró és una jove directora de cine canària que ha afrontat el repte de rodar la primera pel·lícula sobre l'èxode del poble saharauí cap al desert des de l'ocupació del seu país per part del Marroc. "Los baúles del retorno", (títol d'aquesta cinta presentada recentment a Palma) estan preparats per tornar a casa. Els saharauís no perden l'esperança i lluiten per un referèndum que els torni la identitat política com a nació.

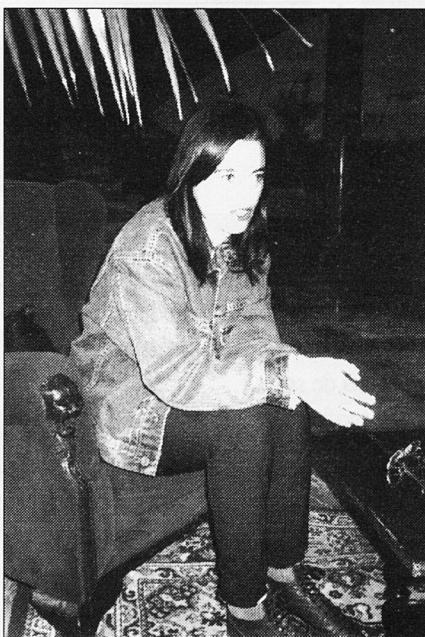
La història la protagonitzen l'actriu Silvia Munt i Nuria Rais, nina de dotze anys que ha viscut sempre en els camps de refugiats del Tinduf. La pel·lícula, que encara no ha estat estrenada comercialment a Palma, ha estat premiada a diversos festivals en què ha participat.

– Quin és el tema de fons de la pel·lícula que heu presentat a Palma?

Es tracta d'una pel·lícula argumental, de ficció, però situada dins el context històric del poble saharauí, des de 1975 fins al dia d'avui. 1975 és la data en què el Sàhara espanyol, després d'un acord a tres bandes, deixa d'estar dins de l'òrbita del Govern de l'Estat espanyol per passar a dependre del Marroc i Mauritània. El Sàhara, però, havia triat la independència i aquest dret li era reconegut internacionalment. Per això, els saharauís abans d'haver de viure novament colonitzats, emprenen un èxode terrible cap al desert. Els que varen poder fugir (la gran majoria) ho feren i els que no, es quedaren en el Sàhara ocupat. Són moltes, per això les famílies que es troben dividides. La pel·lícula abarca tot aquest període històric, fins ara mateix en què viuen en camps de refugiats, mentres esperen el referèndum.

– Quins són els protagonistes de la pel·lícula?

És una història de ficció, però amb protagonistes dels camps de refugiats, actors del seu propi seu èxode i de la seva lluita

María Miró, directora de "Los baúles del retorno"

per a la independència. Entre els personatges destaca el d'una dona saharauí, interpretat per Silvia Munt, jove estudiant de medicina que torna al Sàhara per raons familiars. Els aconteixements es desencadenen sobtadament i ella decideix romandre en el seu poble, entre els seus, i emprendre amb ells l'èxode cap al desert. Notau que en realitat qualsevol persona que, com la protagonista, estigui allà i tengui alguns coneixements de medicina és imprescindible.

Un altre personatge important, interpretat per Núria Rais, és el d'una nina saharauí que ha nascut en el desert, que no ha vist mai la mar, però que sap que el seu país colonitzat té una mar immensa. Tot els seus jocs i les seves fantasies estan presidides per la mar, que es converteix en símbol del retorn a la seva terra i de la llibertat.

Un tercer personatge és Ahmed, jove revolucionari, combatent del Frente Polisario. Entre aquests tres personatges s'estableix una estreta relació, al voltant de la qual gira la història.

De tota manera, el gran protagonista és el poble saharauí, la majoria dels protagonistes són els propis habitants dels camps.

Els nins que intervenen en la pel·lícula no havien vist mai ni cine ni televisió i la primera imatge en moviment que han vist és la d'ells mateixos en la pel·lícula.

– Per què aquest títol: "Los baúles del retorno"?

El títol fa al·lusió a uns baguls que existeixen allà, en els campaments. Quan a 1991 es va aprovar la celebració del referèndum el poble saharauí, convençut que els acords són per esser complits, es va preparar per retornar a casa i es varen construir uns petits baguls amb planxes de zinc de les que utilitzen habitualment per fer el sòtil de les seves cuines. Aquets baguls, mentrestant, segueixen damunt l'arena del desert, buits d'objectes materials, però plens de l'esperança en el retorn.

– Quines esperances ha posat el poble saharauí en la pel·lícula?

Moltes. Els refugiats saben que la pel·lícula conta la seva història. La col·laboració va ser total: l'acollida fou estusiasta. El vestuari, els objectes, armes, vehicles per transport, tot ens ho varen facilitar durant els dies de rodatge. Ells volen que la seva història i la situació que estan vivint siguin conegudes. Segueixen amb l'esperança que el referèndum es podrà fer a la fi, tal com està acordat i en el terminis que s'han fixat recentment. Si no fos així, asseguren, s'haurà d'arribar a una situació no desitjable com seria haver de tornar a la guerra. Ells són un poble que no vol la guerra, però se senten amb forces suficients i no estan disposats a cedir, tot i que els ho estan posant molt difícil. Ells sabem que tenen la raó i això els dóna la força necessària per mantenir una lluita neta; els saharauís mai no han actuat com a terroristes, sempre han jugat molt net i han complert sempre tots els acords.

– Com s'organitza el tema de l'educació en els campaments de refugiats?

Aquesta és precisament una de les qüestions que més atenció rep per part de l'or-

ganització dels campaments i del Frente Polisario. Allà tots, absolutament tots, els nins estan escolaritzats. El nivell cultural és alt, els joves llegeixen molt; això es nota sobretot en les habituals tertúlies. Els nins ho aprenen gairebé tot a l'escola o a través del llibre que llegeixen. Mai no han vist coses que entre nosaltres són tant habituals com per exemple: una escala, una gallina, una aixeta, una flor, un arbre, una muntanya o una simple herbata.

– A part de l'assistència a l'escola, quines altres possibilitats tenen els nins saharauís per completar la seva formació.

El paper de l'escola és molt important, però també ho és la possibilitat que els nins puguin sortir alguna vegada del desert per veure allò que només coneixen a través dels llibres i de les ensenyances dels seus mestres. Es valora molt aquesta possibilitat de viatjar a Occident durant les vacances d'estiu, cosa que serveix d'estímul als nins estudiants i es dóna (a més de a aquells que ho necessiten per problemes de salut) com a premi als que més s'esforcen. A més, els

llibra d'un estiu terrible en què s'arriba a temperatures de més de 60 graus i on no hi ha cap tipus de refrigeració ni més ombres que les de les lones de les tendes, única protecció que els separa de l'exterior.

– Com recorden els saharauís el seu passat com a colònia espanyola?

És molt destacable l'interès que tenen per seguir conservant la llengua espanyola com a segona llengua. Els nins aprenen l'espanyol a partir dels deu anys a les escoles. Aquest fet contrasta amb l'actitud dels diferents governs espanyols, des d'aquell que els va abandonar deixant-los en mans del Marroc, fins als actuals que no li estan dedicant cap tipus d'atenció. És impressionant comprovar a aquest interès que tenen per conservar la llengua espanyola, quan l'Estat espanyol els té abandonats totalment, fins al punt que els llibres que utilitzen els nins per estudiar espanyol els els faciliten des de Suïssa i Alemanya. A Alemanya i a Suïssa editen llibres i els envien als campaments perquè els nins saharauís aprenguin espanyol! □

Nuria Rais, coprotagonista de "Los baúles del retorno"

Té dotze anys i fins després de participar en la pel·lícula mai no havia sortit dels camps de refugiats del Tinduf.

– Quina impressió vares tenir quan et vares veure en la pel·lícula?

Em vaig quedar estorada; em preguntava com era aquella pantalla tan gran, com la posen, com ho graven; tot va ser sorprenent.

– Com transcorre un dia normal en la vida d'un nin en el desert?

Si hi ha col·legi, ens aixecam a les set i anam a l'escola fins a les 12, després anam a dinar; alguns dormen una estona i a les tres tornam a escola fins a les sis. En haver acabat, jugam, estudiam o anam a cercar aigua.

– Com són els vostres jocs?

Les nines feim molts de jocs amb pedres i terra; les pedres i els papers de caramel ens serveixen per jugar a comprar i vendre. Els nins juguen amb pilotes i construeixen cotxes amb les llaunes buides de conserves.

– Com viuen els nins aquesta esperança de retorn a la terra dels seus pares?

Tothom parla del Sàhara entre nosaltres; els nins també parlem d'una terra que no coneixem, però que sabem que és nostra i que els marroquins ens varen prendre. □

